

Stanowisko Rady Ministrów
wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej
(druk nr 2429)

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oznaczony drukiem sejmowym 2429, proponuje zmianę ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”, polegającą na poszerzeniu katalogu celów przyznawania zasiłku celowego. Proponuje się, by zasiłek celowy mógł być przyznawany również na pokrycie części lub całości kosztów rachunku za energię elektryczną dostarczaną do lokalu ogrzewanego wyłącznie energią elektryczną (art. 39 ust. 2 ustawy).

Zawarta w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej propozycja nie wnosi nic nowego do obowiązującego stanu prawnego. Obowiązujące regulacje prawne zapewniają bowiem wystarczającą podstawę do przyznania pomocy w formie zasiłku celowego na pokrycie całości lub części kosztów energii elektrycznej o ile służą one potrzebom bytowym osoby ubiegającej się o taką pomoc.

W tym miejscu należy podnieść, że zaproponowane w projekcie rozwiązania w praktyce mogą przyczynić się do ograniczenia możliwości ubiegania się o przyznanie zasiłku celowego na pokrycie całości lub części kosztów energii elektrycznej wykorzystanej na inne cele bytowe niż związane z ogrzewaniem lokalu mieszkalnego, w tym np. na przygotowywanie posiłków. Warto zaznaczyć, że na podstawie obowiązujących regulacji osoby ubiegające się o pomoc mają możliwość otrzymania zasiłku celowego na inne cele bytowe niż na pokrycie całości lub części kosztów energii elektrycznej wykorzystanej, np. do podgrzania wody, przygotowania posiłków, czy też energii elektrycznej zasilającej urządzenia medyczne podtrzymujące życie. Proponowane w projekcie zmiany mogą więc stanowić regres w stosunku do obowiązujących regulacji prawnych.

Ponadto należy mieć na względzie, że w obecnym stanie prawnym zasiłek celowy może być przyznany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej (art. 39 ust. 1).

Jak wskazał Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 11 sierpnia 2017 r. (I OSK 2905/15): „Niezbędna potrzeba bytowa to potrzeba usprawiedliwiona ze względu na zachowanie życia, zdrowia i zwykłych stosunków związanych ze statusem obywatela.

Pojęcie „bytowanie” jest co do zasady utożsamiane z zachowywaniem życia w sposób pozwalający na prawidłowy rozwój fizyczny i psychiczny. Niezbędna potrzeba bytowa to potrzeba uzasadniona tylko podstawowym katalogiem dóbr zasługujących na ochronę, zadość której czyni zaspokojenie jej w minimalnym standardzie”.

Przykładowy katalog potrzeb został wymieniony w art. 39 ust. 2 ustawy, który stanowi, że zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. W powyższym artykule ustawodawca zawarł otwarty katalog, w którym wymienił przykładowe cele, które usprawiedliwiają przyznawanie tego zasiłku.

Celem pomocy społecznej jest bowiem umożliwienie przezwycięzania trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Odnosząc się do proponowanych zmian należy zauważyć, iż za „niezbędną potrzebę bytową” może być również uznana potrzeba pokrycia części lub całości kosztów energii elektrycznej, w tym również energii dostarczanej do lokalu ogrzewanego wyłącznie energią elektryczną.

Jednocześnie trzeba podkreślić, iż interpretacja i ocena pojęcia „niezbędnej potrzeby bytowej” każdorazowo należy do organu rozstrzygającego sprawę. Decyzja o przyznaniu lub odmowie przyznania zasiłku celowego ma charakter uznaniowy. Należy mieć również na względzie, że organy pomocy społecznej powinny dostosowywać rodzaj, formę i rozmiar świadczenia do indywidualnej sytuacji oraz uwzględniać potrzeby innych osób i rodzin korzystających z pomocy. Zasiłek celowy ma charakter pomocy doraźnej, a więc przyznawany jest w celu zaspokojenia określonej potrzeby bytowej, a tym samym nie powinien mieć charakteru świadczenia wypłacanego w sposób ciągły.

W uzasadnieniu do projektu wskazano, iż jednym z beneficjentów proponowanych rozwiązań byłyby osoby, które nie korzystają z systemu pomocy społecznej ani dodatku mieszkaniowego, a pomimo posiadania stałego dochodu w okresie grzewczym nie są w stanie opłacić rachunków za energię elektryczną. Zachodzi zatem ryzyko, że projekt wbrew oczekiwaniom jego autorów nie będzie skierowany do takiej grupy adresatów bowiem przesłanką niezbędną do przyznania świadczenia pieniężnego w formie zasiłku celowego

jest spełnienie warunku kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej.

Dodatkowo należy podnieść, że osoby zamieszkujące w budynkach pozbawionych instalacji centralnego ogrzewania, które dla celów ogrzewania mieszkania wykorzystują energię elektryczną mają możliwość uzyskania ryczałtu na opał, który może służyć pokryciu kosztów energii elektrycznej, na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 180). Ponadto osobie, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu art. 2 ust. 1 ww. ustawy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej, przysługuje dodatek energetyczny, o którym mowa w art. 5c ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2018 r. poz. 755).

Uwzględniając argumenty przytoczone w niniejszym stanowisku Rada Ministrów negatywnie opiniuje poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej (druk nr 2429).